

УДК 342.34

Тетяна Дроботова,

здобувач Національного університету
«Острозька Академія»

РОЗВИТОК ДЕРЖАВНО-ПРАВОВОГО РЕЖИМУ УКРАЇНИ У СВІТЛІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОЇ РЕФОРМИ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

У статті досліджуються проблеми взаємозв'язку процесів проведення в Україні конституційної реформи і демократизації державно-правового режиму. Автор досліджує запропоновані в ході конституційної реформи підходи до сприяння розвитку політичної участі громадян, посилення відповідальності державної влади з позицій визначення їх впливу на генезу державно-правового режиму сучасної України.

Ключові слова: державно-правовий режим, демократія, конституційна реформа, держава, право.

Триваючі нині державотворчі й правотворчі процеси в Україні стають предметом уваги з боку цілої низки юридичних наук, оскільки саме сучасна вітчизняна наука покликана, за словами академіка В. Тація, створити всі ті необхідні науково-теоретичні передумови, які сприятимуть цілісному та концептуально обґрунтованому реформуванню Української держави і права [1]. Особливу роль у цьому плані відіграє наука теорії держави і права, яка покликана сформулювати той визначальний теоретико-методологічний ґрунт, що використовуватиметься всіма галузевими юридичними науками (насамперед ми маємо на увазі науку конституційного права) при забезпеченні реформ у тій або іншій сфері правового регулювання суспільних відносин. Разом з тим, принцип об'єктивності теоретико-правових досліджень та їх відповідності реальному стану суспільних відносин вимагає від науки теорії держави і права не лише загального моделювання тих або інших правових процесів на загальносуспільному рівні, а й адекватної рефлексії тих явищ, які спостерігаються у суспільно-правовому житті в ході реалізації тих або інших реформ (конституційна реформа, адміністративна реформа, судова реформа, реформа правоохоронних органів тощо). Саме тому важливою проблемою сучасних теоретико-правових досліджень є з'ясування специфіки та напрямів впливу конституційної

реформи на розвиток державно-правового режиму сучасної України.

Актуальність дослідження даної проблеми може бути аргументована наступними причинами. По-перше, не можна не наголосити на тому, що між конституційним правом України та процесами розвитку державно-правового режиму в Україні існує специфічний зв'язок. Дійсно, якщо ми виходитимемо із загального поняття конституційного права як провідної галузі національного права, норми якої визначають і регулюють політичні та інші найважливіші суспільні відносини в економічній, соціальній, культурній (духовній) та інших сферах життя і діяльності суспільства і держави [2], то стає очевидним, що практично всі зміни на конституційно-правовому рівні матимуть прямий або опосередкований вплив на стан державно-правового режиму. Тобто інститути конституційного права (як справедливо доводить О. Скрипнюк, інститут конституційного права України — це основа всієї системи національного конституційного права, представлена функціонально взаємозумовленими і взаємопов'язаними матеріальними і процесуальними нормами конституційного права, що регулюють історично сформовані самостійні групи суспільних відносин, які є предметом конституційного права [3]) закріплюють процес інституціоналізації найважливіших суспільних відносин, які задають загальні параметри правової взаємодії між держа-

вою і громадянським суспільством. Таким чином, визнаючи наявність зв'язку між розвитком конституційного права і державно-правового режиму України, ми стикаємося з питанням щодо необхідності конкретизації того, яким саме чином і з якими ймовірними наслідками внесення змін до Конституції України вплинуло або впливатиме у подальшому на розвиток державно-правового режиму. Зважаючи ж на виняткову актуальність проблем конституційної реформи, питання її впливу на розвиток державно-правового режиму набувають такого самого рівня значущості та актуальності.

По-друге, зважаючи на те, що доволі часто намагання змінити Конституцію України не носять системного характеру, а передбачають зміну окремих норм поза вивченням їх комплексного зв'язку з іншими інститутами конституційного права України, значно ускладнюється процес прогнозування тих наслідків, до яких можуть призвести зазначені зміни. Яскравим прикладом цього можуть бути зміни до Конституції України 2004 р. У цьому сенсі однією із заборук успішності конституційної реформи є збереження демократичних властивостей та ознак демократичного державно-правового режиму. Більше того, на наше переконання, цей показник не тільки може, а й повинен стати тим визначальним орієнтиром і критерієм, який дозволяє оцінити якість тих чи інших конституційних новел. Тобто у разі якщо конституційні зміни спричинять зменшення рівня демократизму державно-правового режиму, то вони повинні не просто бути піддані ревізії, а й взагалі відкинуті з огляду на їх невідповідність тим орієнтирам державно-правового розвитку (звісно ж, включаючи й державно-правовий режим), які були обрані Українським народом разом із проголошенням незалежності.

По-третє, важливим елементом запровадження тих чи інших конституційних змін має бути чітке розуміння того, на що вони спрямовуються і який саме ефект вони потенційно здатні або безпосередньо покликані принести. Як правило, цей ефект вимірюється щодо тих цілей, які визначають найважливіші елементи форми держави, одним з яких є державно-правовий режим. У цьому сенсі, досліджуючи стан державно-правового режиму, його зміни, ми можемо максимально точно встановити, наскільки

успішно просувається конституційна реформа і чи реалізуються в її ході ті цілі й завдання, що ставились на її початку. Це дозволяє не тільки вносити поточні корективи в процес конституційної реформи (наприклад, у формі відмови від тих або інших конституційних новел, приклади чого ми легко знаходимо у конституційному розвитку ряду пост-соціалістичних держав, які нині є країнами—членами ЄС [4]), а й з'ясувати те, наскільки внесені конституційні зміни задовольняють суспільні й державні потреби, для чого вони були покликані від самого початку.

Таким чином, зважаючи на актуальність дослідження розвитку державно-правового режиму в Україні в світлі запровадження конституційної реформи і ставлячи на меті з'ясувати сутність та наслідки тих конституційних змін, які було внесено у 2004 р. і які нині широко обговорюються у юридичній спільноті, з позицій їх впливу на стан державно-правового режиму в Україні, ми повинні вирішити наступні дослідницькі завдання: а) визначити основні цілі конституційної реформи з позицій розвитку державно-правового режиму в Україні; б) охарактеризувати стан реалізації окремих завдань, поставлених у ході конституційної реформи; в) проаналізувати ефект зазначених конституційних змін у контексті процесу демократичного розвитку державно-правового режиму в Україні.

Досліджуючи процес конституційної реформи в Україні, слід визнати, що багато у чому він від самого початку носив дещо суперечливий характер. З одного боку, як зауважує В. Тацій, Конституція України 1996 р. вмістила у себе практично всі базові конституційні цінності у виключно демократичному руслі, визначила «правила гри» на владному полі, встановила соціальні стандарти життя людини, ступінь гарантованості яких був значно посилений за рахунок їх закріплення на найвищому конституційному рівні [5]. З іншого боку, практика реалізації конституційних норм, незавершеність законодавчої роботи щодо приведення чинного законодавства України у відповідність до Конституції, відсутність адекватних змін у галузі судочинства, незавершеність адміністративної реформи і повне гальмування адміністративно-територіальної реформи, повільний характер демократичних

трансформацій, наявність дисбалансів у системі державної влади, брак ефективних механізмів контролю з боку громадянського суспільства над діяльністю органів державної влади, спричинило об'єктивну потребу у внесенні певних коректив до самої Конституції, про що окремі вітчизняні юристи зазначали ще з кінця 90-х років минулого століття.

Загалом процес зміни Конституції (незалежно від того, чи йдеться про Україну або будь-яку іншу країну), уточнення її норм, вдосконалення окремих її положень не вважається якоюсь винятковою подією у сучасному конституційному праві. Як справедливо зауважує К. Бабенко, разом із розвитком фактичної конституції повинна зазнавати змін і юридична конституція [6]. Ще відчутнішою є потреба внесення змін до конституції у перехідний період, коли країна долає шлях демократизаційних змін [7]. Причому в умовах перехідних суспільств ці зміни на найвищому конституційному рівні, як правило, мають не тільки регулятивну, а й стимулюючу мету, оскільки доволі часто вони покликані сприяти появі та розвиткові нових суспільних відносин та нових політичних і правових інститутів, які притаманні демократичним країнам й демократичним державно-правовим режимам. Однак, оцінюючи конкретні зміни, які мали місце в Україні в ході запровадження конституційної реформи, далеко не очевидним є те, наскільки вони виконали зазначену стимулюючу роль щодо держави і суспільства.

Як слушно зазначає у своїй змістовній монографії А. Француз, демократизм політичної системи, держави або державно-правового режиму не може оцінюватись і встановлюватись виключно на основі факту наявності у конституції формального визначення держави як «демократичної» або «правової»: «Виходячи з аналізу змісту та специфіки визначення основ конституційного ладу сучасних демократичних держав, стає зрозумілим те, що суто формальна фіксація тієї чи іншої держави демократичною не може вважатись достатнім свідченням створення юридичних основ для формування демократії» [8]. З цієї причини у переважній більшості сучасних досліджень йдеться про те, якою мірою діють у сучасній Україні ті чи інші правові і політичні інститути, наскільки вони від-

повідають основоположним принципам демократичної держави і демократичного державно-правового режиму.

Чи не найбільш важливим складовим елементом конституційної реформи, який засвідчував її об'єктивну потребу, стали заходи щодо піднесення ролі найвищого законодавчого і представницького органу державної влади в Україні, набуття ним більш широких повноважень у частині формування уряду і контролю за ним. Паралельно з цим в Україні було реалізовано спробу переходу до чистої пропорційної системи виборів, що мало підвищити роль політичних партій у державному житті і тим самим стимулювати більш широку політичну участь громадян у процесі державного управління. Безумовно, якщо ми оцінюватимемо ці заходи з позицій їх впливу на демократизацію державно-правового режиму в Україні, то вони повинні бути охарактеризовані як цілком позитивні й одночасно необхідні. Більше того, аналізуючи загальні тенденції державно-правового розвитку сучасних держав, а також процеси еволюції державно-правових режимів більшості демократичних країн світу, слід погодитися з положенням, що постійне розширення бази політичної участі (через найрізноманітніші механізми та інститути) не тільки виступає запорукою демократизму даних державно-правових режимів, а й є домінуючою тенденцією, яка істотно зумовлює правотворчий процес та впливає на нього у змістовному та формальному плані. У цьому плані посилення народовладдя, підвищення рівня його правових гарантій є важливим свідченням успішності процесів демократизації державно-правового режиму.

Утім, формулюючи це положення і повністю консолідуючись з цією позицією, яка висловлюється у працях цілого ряду провідних вітчизняних і зарубіжних дослідників (К. Бабенко, М. Баглай, Ю. Барабаш, Н. Боброва, О. Кутафін, В. Лазарев, В. Маклаков, М. Матейкович, Г. Мурашин, О. Петришин, О. Скрипнюк, О. Тодика, Ю. Тодика, А. Француз, В. Червонюк, Ю. Шемшученко), необхідно з'ясувати ступінь відповідності тих конкретних результатів, які було отримано в процесі запровадження конституційної реформи 2004 р. тим завданням, які перед нею ставились. Ще раз наголосимо, що зараз нас цікав-

лять не всі зміни до Конституції України, які було внесено наприкінці 2004 р., а виключно ті з них, які мають прямий стосунок до забезпечення демократичного розвитку державно-правового режиму.

Як відомо, одним із найважливіших правових інститутів, який дозволяє описати той чи інший державно-правовий режим як демократичний, є інститут народовладдя [9]. При цьому саме народовладдя може реалізовуватись як у формі безпосереднього волевиявлення громадян, так і через інші передбачені у законодавстві багатьох демократичних держав інститути. У цьому плані особливу роль відіграють інститути представництва та сформовані на їх основі представницькі органи державної влади, які покликані не лише приймати певні нормативно-правові акти, а й представляти інтереси тих виборців, які в процесі вільних, рівних та періодичних виборів уповноважили зазначені органи на здійснення відповідних повноважень. Зважаючи на це особливу роль у дослідженні процесів розвитку державно-правового режиму в Україні відіграє генеза повноважень найвищого законодавчого органу державної влади України, яким є Верховна Рада України.

Нагадаємо, що одним із головних мотивів перерозподілу повноважень у системі «Президент України—парламент—уряд» було посилення ролі парламенту як найвищого представницького і законодавчого органу державної влади в процесі формування виконавчої влади та контролю за нею. Наразі ми жодною мірою не прагнемо з'ясувати те, наскільки «сильний парламент» здатен забезпечити справжній демократизм державно-правового режиму. Йдеться лише про те, чи дозволило подібне внесення змін до Конституції України підвищити рівень демократизму в організації державної влади, посилити її відповідальність перед людиною і громадянином, активізувати політичну участь громадян у процесі визначення основних напрямів реалізації державної влади та у формуванні державної політики у найважливіших сферах державно-правового регулювання суспільних відносин.

Нагадаємо, що відповідно до Закону України «Про внесення змін до Конституції України» від 08.12.2004 р. № 2222-IV було істотно розширено повноваження парламенту України в частині формування уряду та призначення

міністрів. Згідно зі змінами, що набули чинності внаслідок конституційної реформи, Прем'єр-міністр України призначається Верховною Радою України за поданням Президента України. При цьому кандидатуру для призначення на посаду Прем'єр-міністра України вносить Президент України за пропозицією коаліції депутатських фракцій у Верховній Раді України, сформованої відповідно до ст. 83 Конституції України, або депутатської фракції, до складу якої входить більшість народних депутатів України від конституційного складу Верховної Ради України. Водночас Міністр оборони України, Міністр закордонних справ України призначаються Верховною Радою України за поданням Президента України, інші члени Кабінету Міністрів України призначаються Верховною Радою України за поданням Прем'єр-міністра України.

Оцінюючи загальну спрямованість зазначених змін, слід визнати, що посилення ролі парламенту, як правило, має своїм наслідком підвищення рівня демократизму державно-правового режиму в цілому, оскільки саме парламенти дозволяють гарантувати найвищий рівень представництва суспільних інтересів на рівні державної влади. На цей важливий момент у процесі підготовки і проведення конституційної реформи вказує вже згадуваний нами вище дослідник К. Бабенко, який чітко доводить, що однією з цілей конституційної реформи 2004 р. було саме відкриття нового простору для розвитку вітчизняного парламентаризму [10]. Більше того, процеси демократизації державно-правових режимів в умовах докорінних державно-правових трансформацій (як це має місце в Україні) практично завжди корелюють з таким явищем, як утвердження парламентаризму, що являє собою «визначену в конституції та інших законах і відповідним чином трансформовану в практичну площину організацію влади у державі і суспільстві, в якій парламент, побудований на демократичних засадах, володіє юридичним статусом і реальними повноваженнями представницького, законодавчого, контрольного і установчого характеру, в бюджетно-фінансовій і зовнішньополітичній сферах і своєю активною діяльністю виступає гарантом захисту інтересів як більшості, так і меншості громадян» [11].

Водночас слід звернути увагу й те, що перерозподіл повноважень у системі державної влади в Україні на користь парламенту мав на меті зменшити рівень впливу на виконавчу владу такого органу, як Президент України, оскільки притаманний Українській державі «біцефалізм виконавчої влади» періоду 1996—2004 рр. спричиняв негативні та небезпечні для демократичного розвитку державно-правового режиму ефекти «розпорошеності відповідальності» (про цю небезпеку чітко попереджав В. Денисов, доводячи, що вітчизняний парламент був, по суті, тривалий час позбавлений реальної можливості контролювати дії уряду так, щоб цей уряд діяв у ім'я та в інтересах народу, а не навпаки [12]), відсутності тісного зв'язку між найвищим органом виконавчої влади України і парламентом у частині законодавчого забезпечення запроваджуваних урядом реформ, відсутності у парламенту реальних важелів впливу на дії виконавчої влади тощо. Про ті вади і небезпеки, які породжував зазначений біцефалізм виконавчої влади, цілком аргументовано пишуть В. Ольховський та Є. Ольховський [13]. Також не можна не навести думку такого відомого вітчизняного дослідника, як П. Євграфов, який вказує: «Україна стала президентською республікою в неklasичному (нетиповому) виді — фактично Президент залишався главою не лише держави, а й виконавчої влади, йому було надано право достроково припиняти повноваження парламенту, в останнього були відсутні повноваження впливати на процес формування уряду за винятком надання згоди на призначення Прем'єр-міністра та порушувати питання про недовіру Кабінету Міністрів... суспільство, таким чином, отримало змішану форму правління в не найкращому її виді» [14].

Утім, як засвідчує досвід останніх років, зазначена мета конституційної реформи так і не була реалізована, оскільки самі конституційні зміни мали не лише незавершений характер (насправді, значна частина конституційних норм так і не набула конкретизації у відповідних законах, тоді як самі конституційні новели 2004 р. містили у собі багато суперечностей, що зумовлювало необхідність в активній роботі єдиного в Україні органу конституційної юрисдикції щодо їх тлумачення), а й спричинили прямо проти-

лежний від очікуваного ефект, який не тільки не посилив механізми участі громадян у реалізації публічної влади, а навпаки — вніс ще більший розлад у систему державної влади, провокуючи ще більш жорсткі й деструктивні конфлікти, ніж ті, які були в Україні у період 1994—1996 рр. До речі, цікавий аналіз специфіки цих конфліктів надається у змістовній монографії Ю. Барабаша [15]. Також не можна не звернути уваги й на те, що реалізація конституційної реформи істотно посилила фрагментацію державної влади, знизила рівень її стабільності, що, зокрема, проявилось не лише у частих перевиборах парламенту, а й у майже перманентній зміні урядів та стратегічних програм державного розвитку. Фактично, як засвідчує державно-правовий досвід останніх років, конституційна реформа, зруйнувавши одну модель організації владних відносин, так і не спромоглася сформувати нової моделі, яка могла прийти на заміну попередній. Уникаючи зараз оцінок щодо доцільності запровадження в Україні тієї чи іншої конкретної форми республіканського правління або ж перспективи зміни форми її територіального устрою, слід максимально уважно поставитися до того, який саме ефект щодо державно-правового режиму мало запровадження конституційної реформи.

Спираючись на критерій визначення ступеня реалізації тих завдань, що ставились у ході конституційної реформи, можна дійти висновку про те, що жодне з них, яке стосувалося демократизації державно-правового режиму в Україні, так і не було реалізоване, оскільки вчинені інституціональні зміни не тільки не посилити відповідальності державної влади перед суспільством та громадянином, а навпаки — ускладнили процес взаємодії громадян і влади, сприяли ще більшому відчуженню громадян від процесів державного управління, спричинили одну з найглибших криз легітимності влади, яку Україна мала за всю свою новітню історію. Останній момент є важливим з огляду на те, що процес делегітимації державної влади підірвав одну з найважливіших основ розвитку демократичного державно-правового режиму, якою є віра громадян у справедливість державної влади, відповідність її рішень базовим принципам права і правовим ідеалам, а отже, й широка громад-

ська підтримка даного типу державно-правового режиму.

Наразі проблема делегітимації державної влади, яка об'єктивно постала перед Україною протягом останніх років, не лише розриває й спотворює той вихідний зв'язок держави і права, який характерний для демократичних державно-правових режимів (про винятково важливу роль цього зв'язку пише Р. Гринюк [16]), а й ставить під загрозу саму основу української державності. Ця загроза посилюється за рахунок того, що право практично не виконує функції правового регулювання і сприймається у суспільній свідомості як сукупність формальних норм, які не діють і які постійно порушуються з боку держави. Що, у свою чергу, посилює тенденції до правового нігілізму, який проявляє себе у скептичному сприйнятті права, його деструктивній критиці, масовому порушенні його норм і принципів [17], або ж у збільшенні рівня деформацій правової свідомості.

Таким чином, узагальнюючи результати проведеного дослідження, ми можемо зафіксувати наступні **висновки**, які відображають специфіку взаємовпливу між процесом розвитку державно-правового режиму в Україні та запровадженням конституційної реформи 2004 р. По-перше, зважаючи на виняткову роль конституційного права як провідної галузі права України, необхідно враховувати ті потенційні впливи, які має запровадження конституційних змін і тим більше конституційної реформи в цілому на стан та перспективи розвитку державно-правового режиму в Україні. У цьому контексті досягнен-

ня тих чи інших цілей у процесі конституційно-правового регулювання повинно обов'язково враховувати той ефект, який це матиме на загальний стан державно-правового режиму та на його характеристики.

По-друге, демократизація конституційно-правових відносин, утвердження та посилення впливу тих правових інститутів, які у сучасній юридичній науці пов'язуються із розвитком демократії й тлумачаться як її невід'ємні елементи, має позитивний вплив на розвиток державно-правового режиму в цілому, підвищує рівень його демократизму, оптимізує взаємовідносини між людиною, суспільством, державою і правом як універсальною нормативно-регулятивною системою.

По-третє, досвід проведення конституційної реформи 2004 р. в Україні засвідчив, що її наслідком стало не підвищення рівня ефективності взаємодії гілок державної влади, підвищення рівня її відповідальності в цілому, утвердження принципів верховенства права і парламентаризму, а навпаки — дестабілізація державної влади, нечіткість конституційного регулювання, знецінення конституції як Основного Закону та делегітимація державно-владних інститутів. Результатом цього стала поява негативних тенденцій розвитку державно-правового режиму, зменшення рівня його демократизму та ефективності. Тому, зважаючи перспективи продовження конституційної реформи в Україні, необхідно обов'язково враховувати ті наслідки, які це матиме для державно-правового режиму в Україні.

ПРИМІТКИ

1. Тацій В. Я. Проблеми правового забезпечення інноваційного розвитку України: стан і перспективи / В. Я. Тацій // Вісник Академії правових наук України. — 2007. — № 1 (48). — С. 13.
2. Погорілко В. Ф. Конституційне право України. Академічний курс : підруч. : у 2 т. / В. Ф. Погорілко, В. Л. Федоренко. — К., 2006. — Т. 1. — С. 17.
3. Скрипнюк О. В. Конституційно-правові інститути та норми: поняття, класифікація, структура / О. В. Скрипнюк // Бюлетень Міністерства юстиції України. — 2008. — № 3 (77). — С. 5.
4. Демократическое правовое государство и гражданское общество в странах Центрально-восточной Европы. — М., 2005. — С. 5—77.
5. Тацій В. Я. Актуальні питання розвитку вітчизняного конституціоналізму на сучасному етапі державотворення / В. Я. Тацій // Вісник Академії правових наук України. — 2008. — № 3 (54). — С. 35.
6. Бабенко К. А. Теоретичні проблеми процесу внесення змін до конституцій / К. А. Бабенко // Бюлетень Міністерства юстиції України. — 2007. — № 3. — С. 18.

7. Бабенко К. А. Проблема стабільності Конституції в умовах зміни суспільних відносин / К. А. Бабенко // Вісник Верховного Суду України. — 2007. — № 2 (78). — С. 8—12.
8. Француз А. Й. Конституційно-правові основи демократичного розвитку політичної системи сучасної України (концептуальний та нормативний аналіз) / А. Й. Француз. — К., 2006. — С. 113.
9. Тодика О. Ю. Конституційна реформа в Україні в аспекті народовладдя і розвитку правової системи / О. Ю. Тодика // Вісник Академії правових наук України. — 2005. — № 2 (41). — С. 74—75.
10. Бабенко К. А. Конституційні засади розвитку і регулювання політико-правових відносин в Україні : монографія / К. А. Бабенко. — К., 2008. — С. 245—246.
11. Георгіца А. З. Сучасний парламентаризм: проблеми теорії та практики / А. З. Георгіца. — Чернівці, 1998. — С. 239.
12. Денисов В. Парламентаризм і ліберальна традиція індивідуальної свободи / В. Денисов // Вісн. — 2001. — № 1. — С. 72.
13. Ольховський Є. Проблеми взаємовідносин гілок влади в сучасних умовах / Є. Ольховський, Б. Ольховський // Вісник Академії правових наук України. — 2007. — № 1(48). — С. 88.
14. Євграфов П. Б. Конституція України: коментар змін (2004—2007). Теоретичні та практичні аспекти / П. Б. Євграфов. — К., 2007. — С. 53.
15. Барабаш Ю. Г. Державно-правові конфлікти в теорії та практиці конституційного права : монографія / Ю. Г. Барабаш. — Х., 2008.
16. Гринюк Р. Ф. Поняття законності та її вплив на процес розбудови правової держави / Р. Ф. Гринюк // Правничий часопис Донецького університету. — 2003. — № 1(9). — С. 9.
17. Загальна теорія держави і права : підруч. для студ. юрид. вищих навч. закл. / за ред. М. В. Цвіка, О. В. Петришина. — Х., 2009. — С. 546.

Дроботова Тат'яна. Развитие государственно-правового режима в Украине в свете проведения конституционной реформы: проблемы и перспективы.

В статье исследуются проблемы взаимосвязи процессов проведения в Украине конституционной реформы и демократизации государственно-правового режима. Автор исследует предложенные в ходе конституционной реформы подходы к стимулированию развития политического участия граждан, повышения уровня ответственности государственной власти с позиций определения их влияния на генезис государственно-правового режима современной Украины.

Ключевые слова: *государственно-правовой режим, демократия, конституционная реформа, государство, право.*

Drobotova Tetiana. The development of a state and law regime in Ukraine in the context of realization of constitutional reform: problems and prospects.

The article investigates the problems of interrelation between the processes of realization of the constitutional reform in Ukraine and democratization of a state and law regime. The author investigates the approaches offered in a course of the constitutional reform as to the stimulation of development of citizen's political participation, the increase of state authority responsibility from positions of defining their influence on genesis of a state and law regime of modern Ukraine.

Key words: *the regime of state and law, democracy, constitutional reform, state, law.*